

Araştırma Makalesi | Research Article

Gündem Kurma Çerçevesinde Sırbistan ve Bosna-Hersek Basınında Gazze Soykırımı

The Gaza Genocide in the Context of Agenda-Setting in the Serbian and Bosnian-Herzegovinian Press

Aida ÇAROVAC ÖZBAY (Dr.)
Turkish Radio and Television Corporation
Ankara/Türkiye
aidacarovacozbay@gmail.com

Gülcan IŞIK (Prof. Dr.)
Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of
Communication
Ankara/Türkiye
gulcan.isik@hbv.edu.tr

Başvuru Tarihi | Date Received: 03.02.2025
Yayına Kabul Tarihi | Date Accepted: 15.05.2025
Yayınlanma Tarihi | Date Published: 30.07.2025

Özbay Çarovac, A., & Işık, G. (2025). Gündem Kurma Çerçevesinde Sırbistan Ve Bosna-Hersek Basınında Gazze Soykırımı. *Erciyes İletişim Dergisi*, 12(2), 725-747 <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.1632424>

Öz

Gündem belirleme teorisi, medyada bir konuya gösterilen ilginin, kamuoyunun da o konuya atfettiği önemi belirlediğini öne sürmektedir. Bu çalışma, gündem belirleme teorisine dayanarak, İsrail'in 7 Ekim 2023'te Gazze'ye yönelik başlayan ve devam eden saldırılarının medyada nasıl sunulduğunu incelemektedir. Araştırma, Dnevni avaz (Bosna-Hersek) ve Politika (Sırbistan) gazetelerinde 7-14 Ekim 2023 ve 7-14 Ekim 2024 tarihleri arasında konuya ilişkin yer alan haberlerle sınırlandırılmıştır. Bosna-Hersek ve Sırbistan arasında meydana gelen savaş ve bu çatışmadan doğan karmaşık siyasi, sosyal ve tarihi ilişkiler göz önünde bulundurularak, bu iki ülkenin basını analiz için uygun bir örnek olarak seçilmiştir. Bu seçim, önemli konu ve olayların haberleştirilmesinde farklı perspektiflerin, anlatıların ve yaklaşımların incelenmesine olanak tanımaktadır. İçerik analizi yöntemiyle gerçekleştirilen incelemede bulgular, her iki dönemde de gündem belirleme etkilerine dair işaretler olduğunu göstermektedir. Her bir temanın anlamlılık skorlarının karşılaştırılması, gündem belirlemenin varlığı ya da yokluğunun, analiz edilen her bir dönemde Gazze'deki olaylar hakkında medyada yer alan haberlerin kapsamıyla bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Medya, Gündem Belirleme, Savaş, Bosna-Hersek, Sırbistan, Gazze, Soykırım.

Abstract

Agenda-setting theory suggests that the attention given to a topic in the media determines the importance that the public attributes to that topic. Based on the agenda-setting theory, this study examines how Israel's attacks on Gaza, which began on 7 October 2023 and continued, were presented in the media. The study is limited to the news coverage of the issue in Dnevni avaz (Bosnia and Herzegovina) and Politika (Serbia) newspapers between 7-14 October 2023 and 7-14 October 2024. Considering the war between Bosnia and Herzegovina and Serbia and the complex political, social and historical relations arising from this conflict, the press of these two countries was chosen as a suitable sample for the analysis. This choice allows for the examination of different perspectives, narratives and approaches in the reporting of important issues and events. The findings of the content analysis suggest that there are signs of agenda-setting effects in both periods. A comparison of the significance scores for each theme reveals that the presence or absence of agenda-setting is linked to the extent of media coverage of the events in Gaza in each period analysed.

Keywords: International Media, Agenda Setting, War, Bosnia-Herzegovina, Serbia, Gaza, Genocide.

Giriş

Kamusal konuları düşünme ve tartışma şeklimiz, medyada gördüklerimizden ve duyduklarımızdan doğrudan etkilenmektedir. Medya, konuların seçimi ve sunuluş biçimi yoluyla algılarımızı şekillendirir ve meselelere öncelik verir. Medyada öne çıkarılan ve sıkça işlenen konular, kamusal söylemin merkezi haline gelerek yaygın tartışma ve müzakerelere yol açmaktadır. Bu dinamik tek taraflı değildir; izleyiciler genellikle mevcut inançları, değerleri ve tutumlarıyla uyumlu konulara kolay uyum sağlarlar. Medya da içerik ve habercilik yaklaşımlarını şekillendirmek için bu durumdan yararlanır ve süreç çift taraflı olarak bu şekilde ilerler. Sosyal medya ve bağımsız çevrimiçi platformlar gibi geleneksel olmayan bilgi kaynaklarının ortaya çıkmasıyla birlikte bu rol önemli ölçüde azalmıştır. Bu alternatif kaynaklar genellikle farklı bakış açıları getirmekle birlikte yanlış bilginin yayılmasına da katkıda bulunabilmekte, kamusal söylemi daha da bulanıklaştırmakta ve toplum içinde kutuplaşmış görüşler yaratabilmektedir (Lesinger, 2018, s. 225). Günümüz medya ortamı tarafsızlığı ve kamu güvenliğini koruma zorluğuyla karşı karşıyadır. Bir yandan geleneksel medya katı editoryal standartlar aracılığıyla güvenilirliğini korumaya çalışırken, diğer yandan geleneksel olmayan kaynaklar bu tür standartlar olmaksızın faaliyet göstermekte ve alternatif bilgi arayan kitlelere hitap etmektedir. Shoemaker ve Reese (1996, s. 136) medyanın resmi kaynaklara bağımlılığını gazeteciliğin ekonomi politikası merceğinden analiz etmektedir. Askeri kurumlar da dahil olmak üzere resmi kaynaklar, tutarlı ve kolay erişilebilir bir bilgi akışı sağlayarak gazetecilerin son teslim tarihi baskısı altında çalışmalarını kolaylaştırır ve araştırma ve uzman istihdam etme maliyetlerini azaltır. Ancak bu uygulama, resmi kaynaklar tarafından sunulan yorumların ve olayların sunulduğu çerçevelerin eleştirilmeden kabul edilmesi ve dolayısıyla alternatif perspektifler pahasına egemen anlatıların desteklenmesi riskini taşımaktadır. Medya haberciliği, savaş ve soykırım bağlamında önemli bir rol oynar ve genellikle kamuoyunun ve siyasi kararların şekillenmesinde itici bir güç olarak hareket eder. Medya, kamuoyunun savaş suçları ve soykırma ilişkin yorum ve tepkilerinin geliştiği toplumsal durumlar, karar veren siyasi kurumlar ve mağdurlara yardım eden insani yardım kuruluşları arasında aracı bir bağlantı görevi görür. Her toplumun kendine özgü söylem üretme yolları vardır. Söylemin sınırlandırılması, seçilmesi, kontrol edilmesi ve düzenlenmesi yöntemleri aracılığıyla, gerçek olarak kabul edilen şey şekillendirilir. Bu süreçler tarafsız olmayıp toplum içindeki güç ilişkileri tarafından koşullandırılır ve yönlendirilir (Foucault, 1981, s. 48-78). Bu süreç kamuoyunun oluşumunu, siyasi kararları ve toplumsal öncelikleri önemli ölçüde etkilemekte, medyanın rolünü siyasi ve sosyal manzaranın şekillenmesinde hayati hale getirmektedir (McCombs, 2020).

Sembollerin taşıyıcısı ve “ötekilere” karşı klişelerin ve önyargıların destekleyicisi olarak kitle iletişim araçları, farklı gruplar ve kimlikler arasındaki bölünmeleri derinleştiren anlatıların şekillendirilmesine önemli ölçüde katkıda bulunmuştur. Kitle iletişim araçlarının gücü, kamuoyunu manipüle etme, propaganda yayma ve belirli politikaları meşrulaştırma becerisinde yatmakta olup genellikle belirli grupları “tehdit” veya “düşman” olarak göstermektedir. Bu uygulama, medyanın sık sık etnik gerilimleri tırmandırdığı ve diğer ulusların üyelerini şeytanlaştırarak şiddetle sonuçlanan bir hoşgörüsüzlük ortamı yarattığı eski Yugoslavya’nın dağılması da dahil olmak üzere çatışmaların körüklenmesinde çok önemliydi. Kitle iletişim araçları, siyasi ve ideolojik elitlerin anlaşmazlıkları yaymak ve çatışmaları tırmandırmak için bir araç olarak hizmet ederek, dünyadaki diğer birçok iç çatışma üzerinde de belirleyici bir etkiye sahip olmuştur (Thompson, 1999, s. 1).

Birleşmiş Milletler tarafından tanımlandığı şekliyle (United Nations, 2024) soykırım aşağıdaki eylemleri içerir: “Grubun üyelerini öldürmek, grubun üyelerine ciddi bedensel veya zihinsel zarar vermek, grubun fiziksel olarak tamamen veya kısmen yok olmasına yol açacak yaşam koşullarını kasten uygulamak, grup içinde doğumları engellemeye yönelik tedbirler uygulamak, grubun çocuklarını zorla başka bir gruba nakletmek”. Bu tanım, sadece tanınması ve kınanması açısından değil aynı zamanda kamusal alanda nasıl haberleştirildiği açısından da modern toplumların karşılaştığı en etik ve sosyal zorluklardan biri olan soykırımın karmaşıklığını ve ciddiyetini vurgulamaktadır.

Sırbistan ve Bosna Hersek medyasının, farklı ve karmaşık tarihsel ve siyasi dinamikler aracılığıyla birbirine bağlı olan özel bakış açıları göz önüne alındığında, Gazze’deki soykırımla ilgili haberleri analiz etmek için doğru bir çerçeve sunacağı varsayımından hareketle tasarlanan çalışmada; Sırbistan ve Bosna Hersek’teki medyanın okuyucularının dikkatini Gazze’deki soykırımın belirli yönlerine nasıl yönlendirdiği, böylece kamuoyunun algılarını ve tutumlarını nasıl şekillendirdiği, haberler üzerinden analizle açıklanmaya çalışılacaktır. Bu teori, anlatıların seçimi ve olayların tasvir edilme biçiminin uluslararası söylem ve kamuoyunda belirleyici bir rol oynadığı çatışmalar ve insan hakları bağlamında önem taşımaktadır.

Çalışmanın evrenini İsrail’in Gazze’ye 7 Ekim 2023’te başlayan ve çalışmanın yapıldığı tarihe dek devam eden saldırıları oluşturmaktadır. Amaçlı örneklem yöntemine göre tasarlanan araştırmanın sınırlılıkları; *Politika* (Sırbistan) ve *Dnevni avaz* (Bosna Hersek)¹ gazetelerinde 7-14 Ekim 2023 ve 7-14 Ekim 2024 tarihleri arasında yer alan konuya ilişkin haberlerin tamamıdır.

Bosna-Hersek’teki medya, 1995 yılında Birleşmiş Milletler’in koruma altındaki bölgesinde Srebrenica’da gerçekleşen soykırımı yaşamış bir ülke olarak, karmaşık bir post-konflikt toplum içerisinde faaliyet göstermektedir (Çarovac Özbay, 2024). Böyle bir ortamda, soykırımın kolektif hafızası hem yerel hem de küresel ölçekte soykırım konularına medyanın yaklaşımını şekillendirerek, politik ve toplumsal söylemde merkezi bir yer işgal etmektedir. Buna karşılık Sırbistan’daki medya, sorumluluk, tarihsel olayların yeniden yorumlanması ve soykırımın inkârı gibi durumlarla karşı karşıyadır (Šarić, 2021, s. 74). İşte birbirine zıt bu bağlamların, tarihsel deneyimlerin ve siyasi çıkarların; Gazze soykırımına yönelik haberlerdeki yaklaşımları nasıl şekillendirdiğini analiz etmek için bir temel sağlamaktadır.

Sürenin uzunluğu ve haberlerin çokluğu nedeniyle yapılan sınırlandırmada gerekçe, saldırıların başladığı tarihle, devam eden bir yıl sonrası aynı tarih olarak belirlenmiştir. Böylece seçilen ülke ve gazetelerinin savaşın başlangıç durumuna ilişkin yaklaşımı ve gündemi ile bir yıl sonrası yaklaşımının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Analiz birimi, tekil haber metinleridir. Bu yaklaşım, olayların nasıl algılandığını ve temsil edildiğini ortaya çıkarmayı ve medyanın zaman içindeki tasvirine dair öngörüler sunmayı da amaçlamaktadır.

Yöntem

Çalışmada hem nicel hem de nitel içerik analizi metodolojileri kullanılmıştır. İçerik analizinde, araştırmacının kişisel veya öznel yargıları analitik sürecin dışında bırakılır. Bunun yerine araştırmacının gözlemlenebilir verilere dayalı nesnel bir analiz yapması gerekmektedir. Berelson’un vurguladığı gibi içerik analizi, bulguların güvenilirliğini ve geçerliliğini sağlamak için sistematik ve metodolojik bir yaklaşım gerektirir. Bu süreç,

önyargıyı en aza indirecek ve şeffaflığı artıracak şekilde verilerin dikkatli bir şekilde kategorize edilmesini, kodlanmasını ve yorumlanmasını içermektedir (Berelson, 1971, s. 18-28). Nicel içerik analizi, büyük veri kümelerindeki açık içeriğin numaralandırılmasına ve kategorize edilmesine odaklanmaktadır. Nitel içerik analizi, “neden” sorularını ele alarak, algıları keşfederek ve verilerdeki temaları ve sembolik anlamları belirleyerek örtük anlamları ve yorumları araştırır. Rasmussen Pennington’un da açıkladığı gibi (2016, s. 521-524) bu yaklaşım güvenilirlik ve eksiksizliği sağlamak için kodlayıcılar arasında yinelemeli analiz ve fikir birliği gerektirmektedir. Her iki metodoloji de araştırma hedeflerine ve verilerin niteliğine bağlı olarak değerli içgörüler sunmaktadır. Nicel yöntemler veri kümelerindeki örüntü ve eğilimlerin belirlenmesinde etkili olurken nitel yaklaşımlar bağlamın ve altta yatan anlamların derinlemesine ve daha zengin bir şekilde anlaşılmasını sağlar. Her yöntemin güçlü yanları ve sınırlamaları vardır ve genellikle birleşik bir yaklaşım analizin kapsamlılığını artırır. Her iki metodolojinin bütünleştirilmesi, araştırmacıların güçlü yönlerinden faydalanmasını ve bulgularında istatistiksel titizlik ile bağlamsal derinliği dengelemesini sağlamaktadır.

Çalışmada elde edilen bulgularla; Balkan ülkelerinden gerekçeli olarak seçilen Sırbistan ve Bosna-Hersek basınının, İsrail-Filistin çatışmasını gündem belirleme kuramı bağlamında sunarken; haberlerin dili üzerinden nasıl bir iletişim stratejisi izledikleri ve haberleri nasıl çerçevelediklerine yönelik analizle, soykırım geçmişi olan bir coğrafyadan başka bir soykırım coğrafyasına durum tespiti yapmak da amaçlanmaktadır.

Çalışma kapsamında ana temalar ve bunlara ilişkin kodlar, konuyla doğrudan ilişkili haberlerin içeriğinden ve kuramsal bilgilerden hareketle oluşturulmuştur. Ardından haberler belirlenen kodlara göre iletişim alanında uzman kişilere de okutulurken yeniden gözden geçirilmiş ve okumalar ışığında anlamsal çağrışımlar ve sözcüklerin kullanım sıklığına bağlı olarak son şeklini almıştır. Böylece öne çıkan 3 ana tema “Savaş”, “Hamis” ve “İsrail Ordusu” şeklinde belirlenmiştir. “Savaş” teması; “çatışma”, “terör saldırısı”, “Gazze”, “İsrail”, “katliam”, “soykırım” ve “siviller” alt kodlarından oluşmaktadır. “Hamis” teması; “islamist”, “militan”, “terörist”, “rehine”, “savaşçı” ve “saldırı” kodlarını içermektedir. “İsrail Ordusu” teması ise “işgalci”, “savunma”, “İsrail Güçleri” ve “saldırı” kodlarıyla temsil edilmektedir.

Bu araştırmada belirlenen ana temalar, haberlerde kullanılan dil ve çerçeveleme yöntemlerini anlamak ve analiz etmek için yapılandırılmıştır. Öyle ki her bir konu başlığı, habercilikteki belirli perspektifleri ve retorik stratejileri ortaya çıkarmayı da amaçlamaktadır. “Savaş” teması, çatışmanın çeşitli yönlerini ve savaş dilinin ve çerçevelemesinin nasıl kullanıldığını incelemektedir. “Hamis” konusu, bu resmî adıyla ‘İslamî Direniş Hareketi’ örgütünün haberlerde nasıl tanımlandığı ve nasıl temsil edildiğine odaklanmıştır. Öte yandan, “İsrail Ordusu” başlığı, ordunun eylemlerini tanımlamak için kullanılan terimleri ve hangi özelliklerin vurgulandığını analiz etmeyi amaçlamaktadır.

1. Filistin Meselesine Dair Genel Bir Değerlendirme

“Filistin” adı, M.Ö. 12. yüzyılda bölgeye gelen denizci bir halk olan Filistinlilerden gelmektedir. Coğrafi olarak, Mısır, Suriye ve Ürdün Nehri ile sınırlanan güneydoğu Akdeniz kıyısında yer almaktadır. Bölgenin bilinen en eski sakinleri arasında Amalekliler, Kenanlılar, Fenikeliler ve Aramiler yer alırken, Kudüs’ün Jebusitler tarafından kurulduğuna inanılmaktadır. M.Ö. 1200 civarında, Musa yönetimindeki İbranilerin gelişi Filistinlilerin yerleşimi ile aynı zamana denk gelmiştir. Kral Davut daha sonra Kudüs’ü

İsrail'in başkenti olarak kurdu ve Kral Süleyman tapınağı inşa etti. Süleyman'ın M.Ö. 932'deki ölümünden sonra krallık parçalanarak İbrani hâkimiyetini zayıflattı. MÖ 63 yılında Roma Filistin'i işgal etti ve MS 70 yılında Kudüs yıkıldı. Roma İmparatorluğu'nun MS 395'te bölünmesinin ardından bölge Bizans egemenliğine girdi. Müslüman yönetimi altında Emeviler, Abbasiler ve Selçuklular tarafından yönetildi ve Arap halifeliklerinin ayrılmaz bir parçası haline geldi. 1187 yılında Selahaddin Eyyubi Kudüs'ü yeniden ele geçirerek İslami kimliğini pekiştirdi. Filistin, 1917 yılına kadar Suriye vilayetinin bir parçası olarak Osmanlı yönetiminde kaldı (Karaköse, 2018, s. 151-152).

Yüzyıllar boyunca Yahudi devletinin kurulduğu topraklarda Araplar, bu bölgenin yerli halkı olarak yaşamışlardır. Ne Romalılar tarafından binlerce yıl önce gerçekleştirilen Yahudilerin sürgününden ne de 2. Dünya Savaşı sırasında Yahudilerin çektiği acılardan -genellikle Avrupalı gayrimüslim yönetimlerin sorumlu olduğu bu trajedilerden- Araplar sorumlu tutulamaz. Şimdi farklı görünse de Araplar ve Yahudiler arasındaki bir arada yaşama tarihi hem Filistin hem de İsrail tarihinin bir parçasıdır. Filistinlilerin varlığı ve Yahudilerin toprak üzerindeki hak iddiaları BM kararlarına konu olmuş ve 14 Mayıs 1948'de İsrail'in tanınmasına yol açmıştır. Ancak devletin ilanından önce yaşanan uzun Yahudi göçü süreci yerel halk üzerinde baskı oluşturmuş ve bölgenin demografik yapısını değiştirmiştir. Bu durum yerel halk ile göçmenler arasında gerginliğe, karşılıklı güvensizliğe ve suçlamalara yol açtı. İsrail'in 1949 toprakları işgal etmesiyle durum daha da kötüleşti. Sonuç çatışmalar ve insani trajediler olmuştur (Ganić, 2014, s. 339-342). Bugün de tanık olmaya devam ettiğimiz üzere Filistin'deki durum, süregelen şiddet, köklü siyasi çekişmeler ve önemli insani krizlerin damgasını vurduğu, dünyadaki en ciddi ve acil olaylardan biri olmaya devam etmektedir. On yıllardır süren uluslararası ilgiye ve çeşitli barış çabalarına rağmen, çatışma en yoğun haliyle devam etmekte, sayısız hayatı etkilemekte ve bölgesel ve küresel dinamikleri şekillendirmektedir.

İsrail-Filistin meselesi, dünyanın en yıkıcı ve çözümsüz krizlerinden biri olmaya devam etmektedir. Tarihsel olarak bu çatışmaya sürekli şiddet, saldırılar ve can kayıpları damgasını vurmuştur. Son zamanlarda, durumun ciddiyetini yansıtacak şekilde, Uluslararası Adalet Divanı (UAD) nezdinde İsrail'e karşı soykırım iddialarına kadar tırmanmıştır (UNRWA, Durum Raporu 192, 2024). UNRWA'nın son raporlarına göre, İsrail saldırıları, önemli sivil kayıplara ve yerleşim alanları ile kritik altyapının yaygın şekilde tahrip olmasına neden olan hava, kara ve deniz bombardımanlarını içermektedir. İnsani İşler Koordinasyon Ofisi (OCHA), 7 Ekim 2023 ile 26 Kasım 2024 tarihleri arasında Gazze Şeridi'nde, nüfusun yaklaşık %90'ını oluşturan en az 1.9 milyon kişi yerinden edilmiştir. Bu kişiler bölgede devam eden çatışmalar ve güvensiz ortam nedeniyle evlerini terk etmek zorunda kalmıştır. Üstelik bu insanların çoğu sadece bir kez değil, defalarca yerinden edilmiştir. Çatışmaların yıkıcı etkileri yerinden edilmeye sınırlı kalmamış, insanlara da önemli ölçüde zarar vermiştir. Raporlar şu ana kadar Gazze'de 44.249 Filistinlinin hayatını kaybettiğini ve 104.746 kişinin yaralandığını göstermektedir. Kayıplar arasında 13.319 çocuk, 7.216 kadın ve 3.447 yaşlı birey yer alırken, 35.055 çocuk saldırılar nedeniyle yetim kalmıştır (UNRWA Durum Raporu 149, 2024). İnsani kriz her geçen gün derinleşirken, rapor edilen ölüm ve yaralanma vakalarının sayısı da giderek artıyor.

Bosna-Hersek'te soykırım ve çok sayıda savaş suçunun işlendiği 1990'lı (1991-1995) yıllarda Sırbistan ve Bosna Hersek'in savaşta taraflar olduğu düşünüldüğünde (Çarovac Özbay, 2024), bu iki ülkenin güncel çatışmaların tasvirine nasıl yaklaştığını incelemek büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma, Sırbistan ve Bosna-Hersek'in 7 Ekim 2023'te

Filistin’de başlayan olaylarla ilgili olarak medyada yer alan haberleri, aldıkları pozisyonları ve tam bir yıl sonra bu duruşlarındaki değişiklikleri analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu analiz, savaş deneyimlerinin travması, farklı anlatılar ve geçmişle başa çıkmanın çeşitli yolları ile karakterize edilen bu iki ülke arasındaki karmaşık tarihsel ve siyasi ilişkiler nedeniyle çok yönlü bir öneme sahiptir. İsrail-Filistin çatışması gibi modern uluslararası çatışmaların Sırbistan ve Bosna Hersek’teki medya merceğinden nasıl yansıtıldığını anlamak, tarihsel mirasların, siyasi yönelimlerin ve sosyal dinamiklerin medya haberciliğini ve kamuoyu algısını nasıl şekillendirdiğine dair daha derin bir içgörü sağlar. Çalışmanın amacı, yaklaşımlarındaki benzerlik ve farklılıkları tespit etmek ve medya anlatılarının tarihsel, kültürel ve siyasi faktörler tarafından nasıl şekillendirildiğine dair bir değerlendirme sunmaktır.

2. Gündem Belirleme Teorisinin Gelişimine Genel Bir Bakış

Terim olarak *agenda-setting* (gündem belirleme) yalnızca pasif bilgi aktarımını değil, aynı zamanda kamuoyunun dikkatinin belirli konulara aktif olarak yönlendirilmesini de ifade eder (Jergović, 2004, s. 185). Konuların önceliklendirilmesindeki bu farklılık gündem kavramının temelini oluşturur. Gündem, “zamanın belirli bir noktasında önem hiyerarşisi içinde iletilen bir dizi konu” (Dearing ve Rogers, 1996, s. 2) olarak tanımlanır ve kamu algısı ile siyasi kararların şekillendirilmesinde önemli bir rol oynar. Gündem sadece pasif bir konu listesi değil, toplumun farklı düzeylerinde kolektif dikkati ve karar alma sürecini şekillendiren bir araçtır. Gündem belirleme, medyayı “dış dünya ile kafamızdaki resimler” arasında bir köprü olarak tanımlayan Walter Lippmann ve Harold Lasswell’in teorik kavramlarına dayanmaktadır (1922, s. 3). Onların görüşlerine göre medya, belirli olayları ve bilgileri seçip sunarak ve böylece halkın gerçekliği nasıl algıladığını etkileyerek kamu algısını şekillendirmede çok önemli bir rol oynamaktadır. 1968 yılında yapılan ilk gündem belirleme çalışması, haberlerdeki konu önceliklerinin kamuoyunun öncelikleri haline geldiğini göstermiştir. O zamandan beri, gündem belirleme teorisi, geniş bir konu yelpazesini kapsayan ve dünya çapında yayılan birçok çalışmada kullanılmıştır (McCombs ve Valenzuela, 2007, s. 44). Yetkililer ve vatandaşlar arasında bir köprü görevi gören medya, toplumu ilgilendiren tüm önemli konular hakkında kamuoyunu bilgilendirir. Bu süreç sayesinde medya, kamuoyunun şekillenmesine yardımcı olarak vatandaşların kilit toplumsal meselelere ilişkin bilinçli bakış açıları oluşturmalarını sağlar (Zgrabljić Rotar, 2005, s. 8). Bu teoriye göre medya, insanların belirli konular hakkında nasıl düşündüklerinden ziyade ne düşündüklerini etkilemektedir. Buradan da dünyanın farklı insanlara, sadece kişisel ilgi alanlarına değil, aynı zamanda medya tarafından onlar için çizilen haritaya bağlı olarak farklı görüldüğü sonucuna varılabilir (Cohen, 1963, s. 13). Medya aktörlerinin kullandığı dil, seçilen başlıklar, haberlerin veriliş sıklığı ve görseller gibi unsurlar, konuların önem hiyerarşisinin belirlenmesinde önemlidir (Lesinger, 2016, s. 177). Bu teorisinin bir diğer önemli yönü de medyanın konuları yorumlama ve çerçeveleme biçimidir. Medya sadece bilgi sunmaz; olayların ele alındığı bakış açısı ve sağlanan bağlam, kamuoyunun bu konuları nasıl algıladığını etkiler.

3. İsrail’in Gazze’ye Yönelik Saldırıların Bosna-Hersek Ve Sırbistan Yazılı Basınında Sunumu

Bu bölümde, İsrail’in Gazze özelinde Filistin’e yönelik başlattığı saldırıların ilerleyen süreçte dünya kamuoyunun gözleri önünde neredeyse bir katliama dönüşmesinin Bosna-Hersek ve Sırbistan basınında sunuluş biçimi hem nicel hem de nitel içerik analizi yöntemleri kullanılarak incelenecektir. Bu yaklaşım, anlatı stratejileri, dil kullanımı ve her bir ülkenin basınındaki genel temsildeki farklılık ve benzerlikleri vurgulayarak, yaşanan olayların medyada nasıl çerçevelendiği ve haberleştirildiğine dair kapsamlı bir anlayış

sağlamayı da amaçlamaktadır. Yapılan analizle, medyanın kamu algısını şekillendirirken ve gündemi oluştururken belirlenen temalar ve kodlara göre gazetenin konuya ilişkin yaklaşımını da tespit etmeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışma kapsamında, *Politika* ve *Dnevni avaz* gazetelerinde iki farklı dönemde İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarıyla ilgili toplam 254 haber analiz edilmiştir. *Politika* gazetesi 7-14 Ekim 2023 tarihleri arasında 89 haber, 2024 yılının aynı döneminde ise 30 haber olmak üzere toplam 119 haber yayımlamıştır. Benzer şekilde, *Dnevni avaz* 'da 7-14 Ekim 2023 tarihleri arasında 104, 7-14 Ekim 2024 tarihleri arasında ise 31 olmak üzere toplam 135 haber yer almıştır. Bu veri seti, her iki dönemde de olayların medyada ele alınışını incelemek için kapsamlı bir veri sağlamaktadır.

3.1. Dnevni Avaz

Tablo 1. *Dnevni avaz Gazetesi'nde İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarının 07-14 Ekim 2023 tarihleri arası yer alan haberlerin sayısal değerlerinin haber konularına göre dağılımı*

DNEVNI AVAZ GAZETESİ 07-14.10.2023								
Ana Temalar	Kodlar							Toplam
Savaş	Çatışma	Terör Saldırısı	Gazze	İsrail	Katliam	Soykırım	Siviller	
n	45	3	560	298	6	3	48	963
%	%4,67	%0,31	%58,16	%30,94	%0,62	%0,32	%4,98	%100
Hamas	İslamist	Militan	Terorist	Rehine	Savaşçı	Saldırı		
n	5	15	17	7	3	133		180
%	%2,78	%8,33	%9,44	%3,89	%1,67	%73,89		%100
İsrail Ordusu	İşgalci	Savunma	İsrail Güçleri	Saldırı				
n	-	3	10	204				217
%		%1,38	%4,61	%94,01				%100

İncelenen dönemde, *Dnevni avaz* gazetesinde 07-14 Ekim 2023 tarihleri arasında toplamda 89 haber yayımlanmıştır. Bu haberlerde "Savaş" teması öne çıkmış ve içerik analizinde en sık kullanılan alt kod "Gazze" olmuştur. "Gazze" kodu toplam 560 kez tekrarlanarak haberlerin %58,16'sında yer almıştır. Bunu, 298 kez tekrarlanarak %30,94'lük bir oranla "İsrail" alt kodu izlemiştir. Daha az kullanılan alt kodlar arasında, "Çatışma" 45 kez (%4,67), "Siviller" 48 kez (%4,98), "Terör Saldırısı" 3 kez (%0,31), "Katliam" 6 kez (%0,62) ve "Soykırım" 3 kez (%0,32) yer almıştır. Bu veriler, haberlerde hangi temaların daha fazla vurgulandığını ve kodlar arasında nasıl bir dağılım olduğunu göstermektedir.

"İsrail Ordusu" temasında en çok bahsi geçen konu %94,01 yüzdesiyle ve 204 defa tekrarlanmasıyla "Saldırı" kodu olmuştur. Kalan diğer iki koddan "İsrail Güçleri" 10 kez (%4,61) ve "Savunma" 3 kez (%1,38) tekrarlanmıştır.

Ana temaların arasında en az bahsedilen "Hamas" konusu olmuştur. Bu temanın altında yer alan ve en çok tekrarlanan iki konu, 133 kez ve yüzde olarak %73,89 "Saldırı" ve 15 defa, %8,33 gözükken "Militan" olmuştur. Bu iki konudan sonra sıra ile "Terorist" 17 kez (%9,44), "Rehine" 7 kez (%3,89), "İslamist" 5 kez (%2,78), "Savaşçı" 3 kez (1,67) yer almıştır.

Tablo 2. *Dnevni avaz Gazetesi'nde İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarının 07-14 Ekim 2024 tarihleri arası yer alan haberlerin sayısal değerlerinin haber konularına göre dağılımı*

DNEVNI AVAZ GAZETESİ 07-14.10.2024								
Ana Temalar	Kodlar							Toplam
Savaş	Çatışma	Teror Saldırısı	Gazze	İsrail	Katliam	Soykırım	Siviller	
n	6	1	160	45	5	24	40	281
%	%2,14	%0,36	%56,94	%16,01	%1,78	%8,54	%14,23	%100
Hamas	İslamist	Militan	Terorist	Rehine	Savaşçı	Saldırı		
n	1	8	3	3	2	21		38
%	%2,63	%21,06	%7,89	%7,89	%5,26	%55,27		%100
İsrail Ordusu	İşgalci	Savunma	İsrail Güçleri	Saldırı				
n	-	-	15	98				113
%			%13,27	%86,73				%100

Dnevni avaz gazetesinde 07-14 Ekim 2024 tarihleri arasında toplamda 31 haber yayımlanmıştır. Bu 31 haberde öne çıkan; bir önceki tarih aralığında olduğu gibi “Savaş” temasıdır. Yine aynı şekilde “Gazze” de en sık görülen alt kod olmuştur. “Gazze” alt kodu, toplam 160 defa tekrarlanarak, haberlerin %56,94’ünde yer almıştır. İkinci en sık kullanılan alt kod 45 kez tekrarlanarak %16,01 bir oranla “İsrail” olmuştur. Sıra ile, diğer kodlar tabloda şu şekilde yer almışlardır: “Siviller” 40 kez (%14,23), “Soykırım” 24 kez (%8,54), “Çatışma” 6 kez (%2,14), “Katliam” 5 kez (%1,78) ve “Teror Saldırısı” 1 kez (%0,36).

“Savaş” temasının ardından en yoğun kullanılan tema, “İsrail Ordusu” dur. Burada en çok bahsedilen 98 defa tekrarlanmasıyla ve %86,73 yüzdesiyle “Saldırı” kodu olmuştur. “İsrail Güçleri” kodu 15 kez (%13,27) ve bir önceki yılın aksine “Savunma” ve “İşgal” kodları hiç yer almamıştır.

Ana temaların arasında bir sene sonra da en az bahsedilen “Hamas” olmuştur. En çok tekrarlanan konunun ise yüzde olarak %55,27 ve 21 kez tekrarlanan “Saldırı” alt kodu olduğu dikkati çekmektedir. “Militan” 8 kez ve %21,06 yüzdesiyle ikinci en çok tekrarlanan koddur. Onun dışında “Rehine” ve “Terorist” kodları 3’er kez (%7,89), “Savaşçı” 2 kez (%5,26) ve “İslamist” kodu da 1 kez (%2,63) tespit edilmiştir.

Buna göre veriler, haberlerde vurgulanan baskın temaların yanı sıra kodların analiz edilen içerik içindeki dağılımı ve önceliklendirilmesi hakkında önemli bilgiler sağlamaktadır. Bu kodların sistematik bir şekilde incelenmesi sayesinde, medya haberlerinin odak noktalarını ve konunun farklı yönlerinin nasıl çerçevelendiğini tespit etmek mümkündür. Bu analiz ayrıca medya kuruluşları tarafından kullanılan anlatı yapılarını ve çerçeveleme stratejilerini de bir yerde ortaya koymakta, böylece medyanın kamusal söylemi nasıl şekillendirdiğinin ve rapor edilen olaylar etrafında nasıl anlam inşa ettiğinin daha derinlemesine anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır.

Analize dahil edilen her iki döneme odaklanacak olursak; İsrail’in Gazze’ye saldırısının ilk aşamasında, “Savaş” temasının altındaki “Gazze” kodunun, analiz edilen ikinci döneme kıyasla çok daha sık kullanıldığı gözlemlenmiştir (ilk dönemde 560, ikinci dönemde 160 kez). Buna ek olarak, “İsrail” kodu da analiz edilen ilk döneme kıyasla daha fazla yer almıştır (ilk dönemde 298, ikinci dönemde 45 kez). Diğer temalarla ilgili olarak, incelenen haberlerdeki “İsrail Ordusu” temasında “Saldırı” kodunun ilk dönemde ikinci döneme

göre biraz daha fazla kullanıldığı dikkati çekmektedir (ilk dönemde 204, ikinci dönemde 98). Benzer şekilde, “ Hamas” teması altında yer alan aynı “Saldırı” kodu ilk dönemde ikinci döneme kıyasla oldukça fazla kullanılmıştır (ilk dönemde 133, ikinci dönemde 21).

Ortaya çıkan bu verilerden hareketle, İsrail’in Gazze özelinde Filistin’e yönelik saldırılarının incelenen bu bir yıllık süreçte, gazetenin olayın başlangıcına ilişkin dönemdeki ilgi ve hassasiyetinin değiştiği ve İsrail’in saldırılarına daha az dikkat çekildiği sonucuna varılabilir. Örneğin, “ Hamas” ana teması içindeki “Saldırı” alt başlığına ilişkin haberlerde şunlar ön plana çıkmaktadır;

“Anadolu Ajansı’nın haberine göre, Gazze Şeridi’ndeki son gelişmelerin ardından İsrail ordusu “savaş alarmı” ilan etti ve Gazze’ye yönelik saldırılar başlatıldı.

Çatışmalar Devam Ediyor - İsrail ordusu alarmın “son bir saat içinde Gazze’den yapılan çok sayıda saldırı” nedeniyle ilan edildiğini duyurdu” (07 Ekim 23).

“... Hamas’ın saldırısının ardından Rusya ciddi endişelerini dile getirerek hem Filistin hem de İsrail tarafına şiddeti durdurma çağrısında bulundu. Arap Birliği Başkanı Ahmed Ebul Geyt, Filistinli grup Hamas tarafından İsrail’e yönelik son yılların en büyük saldırısının ardından Gazze’deki durumla ilgili olarak Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov ile görüşmek üzere bugün Moskova’ya gitti...” (8 Ekim 2023).²

“ Hamas’ın İsrail’e Saldırısının Üzerinden Bir Yıl Geçti: Gazze Şeridi’nde On Binlerce Sivil Öldürüldü - Saldırının zamanlaması, Yahudilerin önemli bir dini bayramı olan 1973’teki Yom Kippur Savaşı’nın yıldönümüne denk gelecek şekilde seçildi - Hamas ve İsrail arasındaki savaş bir yıl önce bugün İsrail’e yönelik saldırılarla başlamış ve Gazze Şeridi’nin bombalanmasıyla sonuçlanarak on binlerce Filistinli sivilin hayatına mal olmuştu”(7 Ekim 2024).

“Bu tahliye çağrısı, İsrail’in Gazze’de, özellikle de nüfusun yoğun olduğu bölgelerde hava saldırılarını ve kara operasyonlarını tırmandırmasının ardından geldi.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin acil ateşkes çağrısında bulunan kararını ihlal eden İsrail, Filistinli grup Hamas’ın 7 Ekim 2023’teki saldırısının ardından Gazze Şeridi’ne yönelik acımasız saldırılarını sürdürdü” (12 Ekim 2024).³

Çoğu örnekte Hamas’ın saldırısından benzer şekilde bahsedildiği ve Hamas’ın ilk saldırısına göndermede bulunulduğu anlaşılmaktadır.-

İsrail’in Gazze’ye yönelik saldırılarına ilişkin örnekler şu şekildedir:

“SAVAŞ DURUMU- İsrail savaş uçakları Gazze’deki hedefleri bombalamaya devam ediyor - Filistin Sağlık Bakanlığı’na göre hava saldırıları 313 Filistinlinin ölümüne ve 1.990 kişinin yaralanmasına neden oldu - Anadolu Ajansı’nın haberine göre İsrail savaş uçakları pazar günü Gazze Şeridi’nde aralarında bir hükümet binasının da bulunduğu hedefleri bombalamaya devam etti. Filistin Sağlık Bakanlığı’nın verilerine göre hava saldırılarında 313 Filistinli öldü, 1.990 kişi yaralandı. Gazze’deki Hükümet Çalışma Müdürlüğü’nün merkezi yerle bir edildi.

İsrail ordusu “güçlerinin Gazze Şeridi boyunca saldırılara devam ettiğini” belirtti...”(08 Ekim 2023).

Gazze'den kaçan Filistinlilerin konvoyu saldırıya uğradı: Çoğu çocuk 70 kişi öldü - Cesetlerin çoğu açık kasa bir kamyonun arkasında yatarken görülebiliyor.

Gazze'nin güneyine doğru giden araç konvoyunun saldırıya uğradığını doğrulayan BBC, saldırının Gazze'nin kuzeyinden güneyine giden iki tahliye yolundan biri olan Salah-al-Din Caddesi üzerinde meydana geldiğini bildirdi (14 Ekim 2023).⁴

"...Gazze'deki Filistin Sivil Savunma sözcüsü Mahmud Basal, Jabalia'nın gece boyunca çok sayıda saldırıya hedef olduğunu ve çok sayıda can kaybına yol açtığını belirtti. Bölge sakinleri, yoğunlaşan saldırıları son ayların en kötü saldırıları olarak nitelendirdi..."(07 Ekim 2024).

"...İsrail saldırıları, devam eden abluka sırasında bölge nüfusunun neredeyse tamamını yerinden etti ve bu da ciddi gıda, temiz su ve ilaç sıkıntısına yol açtı. İsrail, Uluslararası Adalet Divanı'nda soykırım suçlamalarıyla karşı karşıya..." (12 Ekim 2024).⁵

Her iki tarafın saldırılarından tek bir cümlede bahsedildiği örnekler de vardır, örneğin: *" Hamas'ın dünkü saldırısının ardından İsrail ordusu Gazze Şeridi'ne onlarca savaş uçağıyla saldırı başlattığını duyurdu. Saldırılarda binalar ve çok katlı yapılar tamamen yıkıldı ve ölenler arasında çocuklar da vardı"(07 Ekim 2023), "Türk Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, Hamas'ın saldırısı ve ardından İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarının ardından tırmanan şiddet olaylarıyla ilgili olarak dünya yetkilileriyle bir dizi görüşme gerçekleştirdi" (08 Ekim 2023), " Hamas militanları Cumartesi günü İsrail tarihindeki en ölümcül saldırılarını gerçekleştirerek silahlı saldırganlar İsrail kasabalarına saldırdı, 1.000'den fazla kişiyi öldürdü ve onlarca kişiyi Gazze'ye rehin götürdü. İsrail, olası bir kara saldırısına hazırlanırken Gazze'ye düzenlediği hava saldırılarıyla tüm mahalleleri yerle bir ederek misilleme yaptı" (11 Ekim 2023).*

İlk dönemde (7-14 Ekim 2023), " Hamas" ana teması altında "İslamist" (5 kez / %2,78), "Militan" (15 kez / %8,33) ve "Terörist" (17 kez / %9,44) alt temaları, dağılımın aşağıdaki gibi olduğu ikinci döneme (7-14 Ekim 2024) kıyasla daha sık temsil edilmiştir: "İslamist" (1 kez / %2,63), 'Militan' (8 kez / %21,06) ve 'Terörist' (3 kez / %7,89). Bu alt temalara örnek olarak şunlar verilebilir: *"...Sky News'in Orta Doğu muhabiri Alistair Bunkall bugün İsrail Savunma Kuvvetleri'nden bir kaynakla, çok sayıda Filistinli sivilin yaşadığı ve Yom Kippur Savaşı'ndan bu yana İsrail'e yönelik en büyük saldırıyı gerçekleştiren İslamist terör örgütü Hamas'ın karargâhı olan Gazze'ye yönelik yaklaşan saldırı hakkında konuştu..." (10 Ekim 2023), "...Rusya uzun zamandır İslamist militanlara kur yapıyor ve Hamas lideri İsmail Haniye kısa süre önce diğer yetkililerle birlikte Moskova'yı ziyaret etti..." (10 Ekim 2023).⁶ " Hamas saldırısı bir yıl önce, 7 Ekim 2023'te gerçekleşti ve o zamandan beri İsrail'in tepkisi devam etti, İsrail'in yıkımına adanmış ve 2007'den beri Gazze'yi kontrol eden 'İslamist grubun askeri ve idari kapasitelerini' yok etmeye çalıştığını iddia etti, ancak savaşın orada yaşayanlar üzerinde de yıkıcı bir etkisi oldu" (7 Ekim 2024). "...Son aylarda ordu, militanları sivillerin arasında saklanmakla suçlayarak, yerinden edilmiş kişilerin sığınak olarak kullandığı okulları defalarca hedef aldı" (13 Ekim 2024), "İsrail ordusu, kanıt sunmadan sivillerin arasında saklanan militanları hedef aldığını belirtti..." (14 Ekim 2024).*

"Terörist" kodu bu örneklerde gözlemlenmiştir: "...Ordu, kararın istihbaratın "Jabalya bölgesinde teröristlerin ve terörist altyapısının varlığının yanı sıra Hamas'ın bölgedeki operasyonel yeteneklerini yeniden inşa etme çabalarını" göstermesinin ardından alındığını belirtti..." (7 Ekim 2024), " Hamas'ın savaş grubu El-Kassam teröristlerinin 7 Ekim sabahı

Re'im yakınlarında açık havada düzenlenen Supernova müzik festivaline saldırısı sırasında 17'si güvenlik güçleri personeli olmak üzere 364 kişi öldürüldü ve 40 kişi kaçırıldı" (7 Ekim 2024).

İncelenen dönemler arasında "Savaş" teması ile "Soykırım" ve "Katliam" kodları açısından da belirgin bir fark bulunmaktadır. Özellikle, ilk dönemde "Soykırım" koduna 3 kez, "Katliam" koduna ise 6 kez değinilirken, ikinci dönemde "Soykırım" 24 kez, "Katliam" ise 5 kez dile getirilmiştir. Buna ilişkin örnekler aşağıdaki gibidir: *"İsrail ve Gazze'deki katliam Putin için en iyi doğum günü hediyesi" (10 Ekim 2023), "BM'deki Filistin temsilcisi: İsrail'in Gazze'yi bombalaması soykırımdır" (11 Ekim 2023), "İsrail'in Gazze'deki soykırımında 500'den fazla sporcu öldürüldü" (8 Ekim 2024), "İsrail Uluslararası Adalet Divanı'nda soykırım suçlamasıyla karşı karşıya" (9 Ekim 2024).*⁷

Seçilen dönemlerin analizi, İsrail-Filistin olaylarının medyada nasıl haberleştirildiğine dair net bir karşılaştırmalı perspektif sunmaktadır. Bulgular, iki zaman dilimindeki haberlerde önemli temalara ve kodlara göre değişimler olduğunu ortaya koymakta, bu da gazetecilik odağının ve önceliklerinin değişen doğasına işaret etmektedir. Örneğin, çatışmanın ilk aşamasında (07-14 Ekim 2023), kapsayıcı tema "Savaş" içinde "Gazze" teması ağırlıklı olarak vurgulanmıştır. Bu da anlatının ağırlıklı olarak Hamas'ın İsrail'e yönelik saldırılarının eylem ve etkilerine odaklandığını göstermektedir. Benzer şekilde, "İsrail" kodu da bu ilk aşamada daha kapsamlı bir şekilde ele alınmış ve medyanın çatışmanın patlak vermesinin anlık tepkileri ve dinamikleri üzerindeki vurgusunu yansıtmıştır.

Buna karşılık, sonraki dönemde (07-14 Ekim 2024) yapılan yayınlar tematik odakta bir kayma olduğunu göstermektedir. "Hamas saldırısına" yapılan atıflar devam ederken İsrail'in Gazze'ye yönelik devamlı saldırılarına ilişkin haberlerde gözle görülür bir artış olmuştur. Anlatıdaki bu değişim, çatışmanın uzun süreli doğasını ve İsrail'in sürekli saldırılarına yönelik artan uluslararası incelemeyi yansıtmaktadır. Hem İsrail saldırılarını hem de Hamas saldırısının ayrıntılı açıklamalarını içeren örnekler, medyadaki ikili anlatıları göstermekte ve genellikle her iki tarafın eylemlerini sunmaktadır.

Farklı temalardaki "saldırı" gibi kodların sıklığı gibi nicel veriler, medyanın çatışmanın belirli yönlerine öncelik verdiğini vurgulamaktadır. İlk dönemde Hamas'ın İsrail'e yönelik saldırısının İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarına kıyasla çok daha fazla yer bulduğu görülmüştür. Ancak zaman ilerledikçe, ikinci dönemde de görüldüğü gibi İsrail'in Gazze'ye saldırılarının insani etkisine ve ölçeğine yönelik ilgide gözle görülür bir artış olmuştur.

Haber metinlerinden doğrudan alıntıların entegrasyonu, tematik eğilimlere dair somut kanıtlar sağlayarak analizi geliştirmektedir. Örneğin Gazze'deki büyük çaplı can kayıpları ve yıkıma ilişkin haberler İsrail'in saldırılarının ciddiyetinin altını çizerken; Hamas'ın İsrail'e yönelik ilk saldırılarına ilişkin açıklamalar da yer bulmuştur. Josep Borrell, Vladimir Putin ve Hakan Fidan gibi uluslararası aktörlerin açıklamalarına yer verilmesi, anlatıya küresel bir boyut katarak çatışmanın sadece yerel değil uluslararası bağlamlarda da nasıl çerçevelendiğini göstermektedir.

Genel olarak, metinsel ve tematik analiz, çatışmalarla ilgili medya haberlerinin karmaşıklığının altını çizmektedir. Medya anlatılarının zaman içinde nasıl evrildiğini ve genellikle çatışmanın kendi dinamiklerinden, kamu ilgisinden ve siyasi yönünden nasıl etkilendiğini ortaya koymaktadır.

7-14 Ekim 2024 tarihleri arasındaki dönemin analizi, medyada yer alan “ Hamas” ve “İsrail Ordusu” ana temaları altında “Saldırı” alt başlığının tasvirinde ve vurgusunda belirgin değişimler olduğunu ortaya koymaktadır. Haberler hem devam eden şiddeti hem de tırmanan insani krizi yansıtan incelikli bir çerçeveleme modeli ortaya koymaktadır.

“ Hamas” teması altında, saldırılara yapılan atıflar ağırlıklı olarak geçmişe dönük ve nedensel bir bağlamda yer almakta ve Hamas’ın bir yıl önceki eylemlerini devam eden İsrail saldırısına bağlamaktadır. Bu çerçeveleme, Hamas’ın ilk saldırısının önemli bir olay olduğu anlatısının altını çizerken, aynı zamanda bu çatışmanın uzun süreli sonuçlarını da vurgulamaktadır. Bu tür ifadelerin tekrarlanması, devam eden düşmanlıkların anlaşılmasında tarihsel bir süreklilik kurma çabasına işaret etmektedir.

Buna karşılık, “İsrail Ordusu” altındaki “Saldırı” alt başlığı, sivil kayıplar ve yıkımla ilgili ayrıntılı ve üzücü anlatımlarla dikkat çekmektedir. Veriler çarpıcıdır: çoğu kadın ve çocuk olmak üzere 42.000’den fazla Filistinlinin ölümü ve 97.000’den fazla kişinin yaralanmasıyla ilgili raporlar, çatışmanın insani bedelinin yıkıcı olduğunu altını çizmektedir. Sokakları dolduran cesetlerin canlı tasvirleri ve yoğun nüfuslu bölgelere yönelik hedefli saldırılar, askeri eylemlerin sivil nüfus üzerindeki yıkıcı etkisini vurgulamaktadır. Buna ek olarak, BM kınamalarına ve uluslararası onaylamamaya yapılan vurgu, İsrail saldırılarının orantısız doğası hakkında artan bir küresel endişeye işaret etmektedir.

İkinci dönemdeki tematik dağılım da medya anlatılarının odağında bir değişim olduğunu ortaya koymaktadır. İlk dönemdeki haberler her iki tarafın eylemlerini dengeleme eğilimindeyken, daha sonraki haberler giderek artan bir şekilde İsrail saldırılarının ölçeğini öne çıkarmaktadır. Bu değişim, tanıklardan, uluslararası kuruluşlardan ve sağlık yetkililerinden yapılan alıntılarla da gösterdiği gibi, Gazze’de yaşanan insani krize ilişkin daha geniş bir farkındalığa ya da önceliğe işaret etmektedir.

Genel olarak, haberler çatışmanın derinleşen karmaşıklığını ve trajedisini yansıtmaktadır. Çatışmaların ilk nedenleri ile uzun vadeli sonuçlarını yan yana koyarak şiddetin döngüsel doğasını ve sivil yaşamlar üzerindeki kalıcı etkisini ortaya koymaktadır. Bu çerçeveleme okuyucuları yalnızca olaylar hakkında bilgilendirmekle kalmıyor, aynı zamanda onları uzun süreli çatışmaların daha geniş kapsamlı sonuçlarını ve uluslararası müdahaleye duyulan acil ihtiyacı da düşünmeye zorlamaktadır.

3.2. Politika

Tablo 3. Politika Gazetesi'nde İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarının 07-14 Ekim 2023 tarihleri arası yer alan haberlerin sayısal değerlerinin haber konularına göre dağılımı

POLİTİKA GAZETESİ 07-14.10.2023								
Ana Temalar	Kodlar							Toplam
Savaş	Çatışma	Teror Saldırısı	Gazze	İsrail	Katliam	Soykırım	Siviller	
n	39	6	415	211	9	1	72	753
%	%5,18	%0,80	%55,11	%28,02	%1,20	%0,13	%9,56	%100
Hamas	İslamist	Militan	Terorist	Rehine	Savaşçı	Saldırı		
n	9	45	37	11	4	78		184
%	%4,89	%24,46	%20,11	%5,98	%2,17	%42,39		%100
İsrail Ordusu	İşgalci	Savunma	İsrail Güçleri	Saldırı				
n	4	-	10	45				59
%	%6,78		%16,95	%76,27				%100

Politika gazetesinde 07-14 Ekim 2023 tarihleri arasında 89 haber yayımlanmıştır. Bu dönemdeki haberlerde en çok tekrarlanan kodlar “Savaş” teması altında olmuştur. En sık kullanılan “Gazze” kodu olmuştur. “Gazze”, toplam 415 kez tekrarlanmış ve bu sayı, yüzdesi olarak haberlerin %55,11’inde yer almıştır. En sık kullanılan ikinci kodu, 211 kez tekrarlanan ve %28,02 oranla “İsrail” olmuştur.

Diğer kodlara bakıldığında; “Siviller” 72 kez (%9,56), “Çatışma” 39 kez (%5,18), “Katliam” 9 kez (%1,20), “Teror saldırısı” 6 kez (%0,80) ve “Soykırım” 1 kez (%0,13) olarak sıralanmışlardır.

“Savaş” temasının ardından en yoğun kullanılan “Hamas” teması olmuştur. Burada en çok bahsedilen 78 defa tekrarlanmasıyla ve %42,39 yüzdesiyle “Saldırı” kodu olmuştur. “Militan” 45 kez (%24,46), “Terorist” 37 kez (%20,11), “İslamist” 9 kez (%4,89), “Rehine” 11 kez (%5,98), “Savaşçı” 4 kez (%2,17) kodlardan bahsedilmiştir.

“İsrail Ordusu” temasına gelince, en çok tekrarlanan kod “Saldırı” 45 kez (%76,27) olmuştur. Onun ardından “İsrail Güçleri” 10 kez (%16,95) ve “İşgalci” 4 kez (%6,78) gözlemlenmiştir. Öte yandan, “Savunma” koduna hiçbir haberde yer verilmemiştir.

Tablo 4. *Politika Gazetesi'nde İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarının 07-14 Ekim 2024 tarihleri arası yer alan haberlerin sayısal değerlerinin haber konularına göre dağılımı*

POLİTİKA GAZETESİ 07-14.10.2024								
Ana Temalar	Kodlar							Toplam
Savaş	Çatışma	Teror Saldırısı	Gazze	İsrail	Katliam	Soykırım	Siviller	
n	19	2	158	69	5	7	21	281
%	%6,76	%0,71	%56,23	%24,56	%1,78	%2,49	%7,47	%100
Hamas	İslamist	Militan	Terorist	Rehine	Savaşçı	Saldırı		
n	-	12	8	14	2	29		66
%		%18,46	%12,31	%21,31	%3,08	%44,62		%100
İsrail Ordusu	İşgâlcı	Savunma	İsrail Güçleri	Saldırı				
n	1	-	14	52				67
%	%1,49		%20,90	%77,61				%100

07-14 Ekim 2024 tarihleri arasında *Politika* gazetesinde toplam 30 haber yayımlanmıştır. Bu sayı, bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla oldukça düşük bir haber hacmine işaret etmektedir. İlk analiz edilen dönemde olduğu gibi, bu dönemde de haberlerde en çok tekrar kod, “Savaş” teması çerçevesinde ele alınan “Gazze” olmuştur. “Gazze”, toplamda 158 kez (%56,23) haberlerde yer alarak en fazla öne çıkan kod olmuştur. En sık kullanılan ikinci kod ise 69 kez tekrar eden ve %24,56 oranında yer bulan “İsrail” olmuştur. Diğer kodların dağılımı şu şekildedir: “Siviller”: 21 kez (%7,47), “Çatışma”: 19 kez (%6,76), “Soykırım”: 7 kez (%2,49), “Katliam”: 5 kez (%1,78), “Terör saldırısı”: 2 kez (%0,71).

Politika gazetesinde 07-14 Ekim 2024 döneminde, “Savaş” temasının ardından en sık ele alınan ana tema “İsrail Ordusu” olmuştur. En sık tekrar eden kod ise %77,61 oranında ve 52 kez tekrarlanarak “Saldırı” olmuştur. %20,29 oranında 14 kez bahsedilen “İsrail Güçleri” ve “İşgalci” kodu sadece 1 kez (%1,49) saptanmıştır. “Savunma” kodu görünmemiştir.

En az bahsedilen tema “Hamis” olmuştur. Buna bağlı olarak, bu temanın kapsamında en çok bahsedilen kod, toplamda 29 kez (%44,62) tekrar edilmesiyle “Saldırı” olmuştur. “Rehine” kodu 14 kez (%21,31) yer alırken, “Militan” 12 kez (%18,46), “Terörist” 8 (%12,31), “Savaşçı” 2 kez (%3,08) haberlerde yer almışlardır. Bu dönemde “İslamist” kodu haberlerde yer almamıştır.

Politika gazetesinde 07-14 Ekim 2023 ve 07-14 Ekim 2024 dönemlerinde yayımlanan haberlerin içerik analizi, özellikle haber yoğunluğu ve konu dağılımları açısından önemli karşılaştırmalar sunmaktadır.

2023 ve 2024 Dönemlerine ilişkin değerlendirme konusunda haber sayısındaki azalma saptanmıştır; 2024 yılında yayımlanan haber sayısı, 2023 yılına kıyasla ciddi bir düşüş göstermiştir. 2023'te yayımlanan 89 haber, 2024'te 30'a düşmüştür. Bu, %66,3 oranında bir azalmaya işaret etmektedir. Bu azalma, gazetenin yayın politikalarındaki değişiklikler veya haber içeriklerinin yoğunluğunda yaşanan farklılıklardan kaynaklanmış olabilmektedir. Tema ve kod yoğunluğuna bakıldığında, her iki dönemde de “Savaş” teması haberlerin en sık işlendiği tema olmuştur. 2023'te “Gazze” kodu, 415 kez tekrar edilerek %55,11 ile öne çıkarken, 2024'te bu sayı 158'e (%56,23) düşmüştür.

Bu durum, haber sayısındaki genel azalmaya rağmen “Gazze” kodu, savaş bağlamındaki önemini koruduğunu göstermektedir. Örneğin; *“...İsrail ordusu savaş hazırlığı ilan etti ve Gazze Şeridi’nde iktidarda olan Filistinli Hamas’ı bu saldırıdan sorumlu tuttu”* (7 Ekim 2023), *“...Son aylarda İsrail ordusu, militanları aralarında saklanmakla suçlayarak, yerinden edilenlerin sığınak olarak kullandığı okulları defalarca vurdu...”* (07 Ekim 2024).⁸

“İsrail” kodu, her iki dönemde de ikinci sırada yer almıştır. 2023’te 211 kez (%28,02), 2024’te ise 69 kez (%24,56) tekrar edilmiştir. Bu azalma, haber yoğunluğundaki genel düşüşle uyumludur, ancak konu önemini korumuştur. Örneğin Hamas, bu sabah Gazze Şeridi’nden İsrail’in güneyine ve merkezine yönelik düzenlenen roket saldırısının sorumluluğunu üstlendi.

“Hamas’ın İsrail’e yönelik düzenlediği saldırılarda ölenlerin sayısı 600’ü aştı” (8 Ekim 2023). *“...Sabah erken saatlerde, 7 Ekim 2023’te, Filistinli aşırıcılar Hamas, Filistin Kurtuluş Cephesi ve İslami Cihat, Gazze Şeridi’nden İsrail’e saldırı düzenledi, bu saldırı dünyayı şiddetiyle şaşkına çevirdi...”* (7 Ekim 2024).⁹

Diğer kodların oranları her iki dönemde de benzer bir sıralama izlemiştir; 2023’te “Siviller” 72 kez (%9,56) ve “Çatışma” 39 kez (%5,18) üst sıralarda yer alırken, 2024’te “Siviller” 21 kez (%7,47) ve “Çatışma” 19 kez (%6,76) benzer oranlarla öne çıkmıştır. 2023 yılında “Soykırım” ve “Katliam” gibi konular oldukça düşük oranlarda yer alırken, 2024’te bu eğilim devam etmiş, her iki kod da toplam haber içeriğinde sınırlı bir yer bulmuştur. Konu ile ilgili, ön plana çıkan haberler şunlardır; *“Filistin’in Sırbistan Büyükelçisi Muhammed El-Namur bugün yaptığı açıklamada, İsrail’e yönelik saldırı sırasında Hamas tarafından kaçırılan rehinelere Gazze’de güvende olduğuna inandığını ve karşı karşıya oldukları tek tehlikenin Filistinlilerden değil İsrail hava saldırılarından kaynaklandığını söyledi. El-Namur Tanjug için: “Eğer Gazze’de rehinelere varsa, ki açıklandığına göre muhtemelen vardır, orada güvende olduklarından eminim. Karşı karşıya oldukları tek tehlike İsrail uçaklarının bombardımanıdır. Filistinliler onları öldürmeyecektir,” dedi. İsrail’in Gazze’de Filistin halkına karşı terörizm, soykırım ve etnik temizlik uyguladığını ifade eden Tanjug, Filistinlilere karşı devlet destekli terör uygulayan İsrail ordusu tarafından Gazze’de 300’den fazla çocuğun öldürüldüğünü vurguladı...”* (12 Ekim 2023).

“...Bu yılın Ocak ayında, Birleşmiş Milletler’in en yüksek yargı organı olan Uluslararası Adalet Divanı, İsrail’den Gazze’de ‘soykırımı önlemesini’ istedi, Mayıs ayında İsrail’den Refah’taki saldırıları durdurmasını talep etti ve Temmuz ayında İsrail yerleşimcilerinin Batı Şeria’da uluslararası hukuku ihlal ettiğine karar verdi...” (Politika, 12 Ekim 2024), *“Birleşmiş Milletler (BM) soruşturması, bugün İsrail’in Gazze Şeridi’ndeki sağlık sistemini yok etmek için uyumlu bir politika uyguladığını, bunun savaş suçu, soykırım ve insanlığa karşı suç teşkil ettiğini ortaya koydu”* (10 Ekim 2024).

2023 yılında “Hamas”, “Savaş” temasının ardından en sık ele alınan ikinci ana tema olurken, 2024 yılında bu pozisyonu “İsrail Ordusu” almıştır. Hamas ana teması, 2023’te “Saldırı” 78 kez (%42,39) ve “Terörist” 37 kez (%20,11) gibi kodlarla ön planda yer alırken, 2024’te bu kodların sıklığı azalmıştır. Örneğin; *“...AB’nin yürütme organı tarafından yapılan açıklamada şu ifadeler yer verildi: “Komisyon, İsrail’in Hamas teröristlerine karşı, uluslararası insancıl hukukla tam uyum içerisinde kendini savunma hakkını desteklemektedir...”* (14 Ekim 2023). *“ABD Başkanı Joseph Biden ve Başkan Yardımcısı Kamala Harris, terör örgütünün İsrail’e yönelik saldırısının yıldönümünde Hamas’ı kınadı ve yönetimlerinin Gazze ve Lübnan’daki çatışmaları sona erdirecek bir ateşkes anlaşmasını “sağlamaştırma” konusundaki kararlılığını yineledi...”* (07 Ekim 2024).¹⁰

Hamas'ın daha geniş teması içinde yer alan "Militan" alt kategorisi 2024 yılında 12 kez (%18,46), 2023 yılında ise 45 kez (%24,46) yer almıştır. Örneğin; *"Altyapı Bakanı İsrail Katz, bugün Filistinli militanlarla çatışmaların yoğunlaşmasının ardından Gazze Şeridi'ne su akışının derhal durdurulması talimatını verdi"* (9 Ekim 2023), *"...Son aylarda İsrail ordusu, militanları aralarında saklanmakla suçlayarak, yerinden edilenlerin sığınak olarak kullandığı okulları defalarca vurdu..."* (13 Ekim 2024). Bu dağılım, özellikle bu olayların ilk aşamalarında grubun militan terimlerle nitelendirilmesine yönelik belirgin bir vurguya işaret etmektedir. Bu alt kategorinin tekrar tekrar kullanılması, Hamas'ın eylemlerinin militarize bir bağlamda tasvir edilmesiyle uyumlu bir çerçevelenmeye işaret etmektedir.

Bu oranın oldukça yüksek olduğu 2023 haberlerinde bu terimin sıklığı, medyanın Hamas'ı tasvir ederken ağırlıklı olarak olumsuz bir tonla göstermeye çalışmaktadır. Bu tür bir çerçeveleme kamuoyu algısını etkileyebilir ve grubu öncelikle çatışma veya askeri faaliyetlerde bulunan bir aktör olarak çerçeveleyebilir. "Militan" gibi terimlerin ısrarla kullanılması, medyanın sadece odak noktasını değil, aynı zamanda özellikle gerilimin arttığı veya çatışmanın tırmandığı bağlamlarda aktörler hakkında belirli anlatılar inşa etme ve sürdürmedeki rolünü de ortaya koymaktadır.

İsrail Ordusu ana teması ise 2024'te de 2023'te (45 kez / %76,27) olduğu gibi "Saldırı" kodu ile 52 kez (%77,61) en fazla öne çıkmıştır. Bu, İsrail'in bitmeyen saldırılarını bu dönemde haberlerde daha belirgin bir şekilde yer aldığını göstermektedir. Örneğin; *"...İsrail saldırılarında 24 saatlik bir süre içinde 400 Filistinli sivil öldürüldü..."* (14 Ekim 2023).

"...Geçtiğimiz yıl Gazze Şeridi ve Lübnan'da İsrail ordusu tarafından öldürülen on binlerce insan için üzüntülerini dile getiren Erdoğan, bu çatışmaların uluslararası sistemin insanlığa hizmet etmediğini gösterdiğini yineledi. Erdoğan: "Gazze'deki soykırımın hesabının sorulmadığı bir dünya barış görmeyecektir. Türkiye İsrail hükümetine karşı çıkmaya devam edecek ve dünyayı da buna katılmaya çağırıyor" (07 Ekim 2024).

Politika gazetesinin savaş ve uluslararası çatışmalar gibi konulara olan ilgisinin her iki yılda da sürdüğünü, ancak haber yoğunluğunda kayda değer bir azalma yaşandığını ortaya koymaktadır. Bu durum, gazetenin genel yayın politikalarındaki değişimlerin yanı sıra, küresel gündemdeki farklılıklardan da etkilenmiş olabilir. Kodların dağılımı, haberlerde özellikle Gazze ve İsrail olaylarının merkezde olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, "Hamas" teması gibi diğer savaş aktörlerinin 2024'te daha az yer bulması, konu çeşitliliğinde daralma olduğuna işaret etmektedir. Her iki dönemde de "Savaş" ana teması ve onun kodları belirgin bir şekilde haber içeriğini domine ettiği, bu temaların gazetenin genel yayın çizgisinde merkezde yer aldığı söylenebilir. Ancak haber sayısındaki belirgin azalma, bu içeriğin temsiliyet oranlarının mutlak sayılarda azalmasına neden olmuştur.

Sonuç

Günümüz toplumsal yapılarda medya, kamuoyunu şekillendirmede ve toplumsal meselelerin öncelik sıralamasını etkilemede çok önemli bir güç olarak işlev görmektedir. Gündem belirleme teorisine göre medya insanlara ne düşüneceklerini söylemez, ancak hangi konuların öne çıkarılacağını ve nasıl çerçeveleneceğini belirleyerek ne düşüneceklerini önemli ölçüde etkiler. İsrail-Filistin meselesi, medyanın kamuoyunun dikkatini nasıl yönlendirdiği ve karmaşık jeopolitik olaylara ilişkin algıları nasıl çerçevelediğine dair ilgi çekici bir vaka çalışması sunmaktadır.

Dnevni avaz ve *Politika*'nın İsrail'in Ekim 2023 ve 2024'te Gazze'ye düzenlediği saldırılarına ilişkin haberlerinin karşılaştırmalı analizi, medyanın belirli konulara öncelik vererek ve

bu konuları toplumsal söylemi etkileyecek şekilde çerçeveleyerek kamuoyu algısını nasıl şekillendirdiğini vurgulayan gündem belirleme teorisinin uygulanışını göstermektedir. Bu dönemde, her iki medyanın da odak noktası anlık saldırı ve eylemlerden ve niceliksel, olay odaklı habercilikten çatışmanın uzun vadeli insani sonuçlarını vurgulamaya kaymıştır. Bu değişim, medyanın güncel olayları belgeleme ve kalıcı anlatıları şekillendirmedeki ikili rolünü vurgulamaktadır.

2023 yılında hem *Dnevni avaz* hem de *Politika* büyük ölçüde olayların acil sonuçlarına odaklandı. *Politika*, durumu 1973'ten bu yana Orta Doğu'daki en büyük kriz olarak çerçevelemiş ve "Demir Kılıç Operasyonu" adı altında saldırı sayısı, kayıplar ve askeri operasyonlar gibi nicel verileri vurgulamıştır. Benzer şekilde, *Dnevni avaz* da İsrail'in Gazze'ye yönelik hava saldırılarını, sivil kayıpları ve altyapının tahribatını vurgulamış ve Filistin söylemiyle uyum sağlamak için "soykırım" ve "etnik temizlik" gibi terimler kullanmıştır. Her iki medya da askeri eylemlere, Hamas'ın direnişine ve küresel siyasi tepkilere geniş yer vermiş, haberlerin önemli bir kısmı sahadaki olaylara odaklanmıştır.

Politika'nın "Gazze" (%55,11) ve "İsrail" (%28,02) gibi konulara niceliksel olarak odaklanması, saldırılarla ilgili konulara stratejik bir öncelik verdiğini yansıtırken, *Dnevni avaz* insani etkiyi vurguladı ve aynı şekilde bu iki konuya da geniş yer vermiştir (%58,16 Gazze ve %30,94 İsrail). Her iki yayın organı da protestolar, siyasi kınamalar ve hesap verebilirlik çağrıları da dahil olmak üzere uluslararası tepkileri etkili bir şekilde güçlendirerek çatışmayı küresel öneme sahip bir mesele olarak çerçevelemiştir.

2024 yılına gelindiğinde, her iki medya da gündemlerini değiştirerek olayların insani sonuçlarına öncelik vermeye başladı. *Dnevni avaz*, Ekim 2023'ten bu yana 42.200'den fazla Filistinlinin öldürüldüğünü bildirerek, okulların, hastanelerin ve mülteci kamplarının yıkımına ilişkin ayrıntılı açıklamalar sunarak feci kayıpları vurguladı. Gazze'nin "*sonu olmayan bir cehennem*" olarak tanımlanması ve refakatsiz çocuklara ve kitlesel yerinden edilmeye odaklanması, uzun vadeli insani sonuçların altını çizmiştir. *Politika*, askeri olaylara vurgu yapmayı sürdürürken, açlık, yerinden edilme ve BM gibi uluslararası kurumların krizi ele almadaki başarısızlıklarına ilişkin haberlere giderek daha fazla yer verdi.

Bu değişim, medyanın olayların değişen dinamiklerine nasıl uyum sağladığını göstermektedir. *Dnevni avaz* insani yardım perspektifiyle uyumlu duygusal bir dil kullanırken, *Politika* daha geniş bir jeopolitik odağı muhafaza ederek okuyucularının farklı önceliklerini yansıtmıştır. Ancak her iki medya da İsrail saldırılarının orantısız doğasını ve Gazze'deki zorlu yaşam koşullarını vurgulayarak kamuoyu algısını şekillendirmeye devam etti.

Medya haberciliği ve siyasi aktörler arasındaki etkileşim, gündem belirleme teorisini daha iyi açıklamaktadır. *Dnevni avaz*, BM'ye yönelik eleştiriler ve Uluslararası Adalet Divanı'nın kararları da dahil olmak üzere küresel insani ve hukuki söylemi şekillendirme çabalarını yansıttı. *Politika* ise dikkatini anlık İsrail saldırılarını ve siyasi tepkiler üzerinde yoğunlaştırarak haberlerini uzun vadeli sonuçlardan ziyade olay odaklı önceliklerle uyumlu hale getirdi. Bu farklılıklar, medya kuruluşlarının gündemlerini stratejik olarak kurumsal hedeflere ve okuyucularının beklentilerine göre nasıl şekillendirdiklerinin altını çizmektedir.

Politika (%66,3) ve *Dnevni avaz*'ın (%70,2) 2024 yılında haber hacmindeki azalma, editoryal kararların ve değişen kamu ilgisinin medya gündemleri üzerindeki etkisini

vurgulamaktadır. Bu durum, editoryal odaklanma ve izleyici talebi gibi iç faktörlerin medya gündemlerinin şekillenmesine nasıl katkıda bulunduğunu göstermektedir.

Bu karşılaştırmalı analiz, gündem belirlemenin kamu önceliklerini şekillendirmedeki gücünün altını çizmektedir. *Dnevni avaz* ve *Politika*, 2023'teki ilk olaylar ve 2024'teki uzun vadeli insani krizler gibi olayın belirli yönlerini seçici bir şekilde vurgulayarak İsrail-Filistin olayının ya askeri bir mücadele ya da insani bir felaket olarak algılanmasını etkilemiştir. Yaptıkları haberler kamuoyunun dikkatini çekmiş, hesap verebilirlik ve ahlaki sonuçlara ilişkin söylemleri şekillendirmiş ve olaylara ilişkin uluslararası algıları etkilemiştir.

Dnevni avaz ve *Politika'nın* İsrail-Filistin çatışmasına ilişkin haberleri, medyanın gündem belirlemedeki önemli rolünü ortaya koymaktadır. Bu iki yayın organı, konulara öncelik vererek ve stratejik çerçeveleme yaparak sadece kamuoyunu bilgilendirmekle kalmamış, aynı zamanda toplumsal öncelikleri ve söylemi de şekillendirmiştir. Olay odaklı habercilikten çatışmanın insani sonuçlarını vurgulamaya geçiş, medya anlatıları, kamu yararı ve küresel siyasi bağlamlar arasındaki dinamik etkileşimi vurgulamakta ve gündem belirleme teorisinin günümüz gazetecilikteki güçlü etkisini teyit etmektedir.

Notlar

1 Avaz yayıncılık şirketi, Bosna Hersek'in en önde gelen Dnevni avaz günlük gazetesine sahip olmasının yanı sıra, ülkedeki en büyük matbaayı ve en güçlü dağıtım ağını işletmesi ve bir dizi özel yayınlı tamamlamasıyla tanınmaktadır (İFJ, 2005, s. 28-29). Öte yandan, Balkanlar'daki en eski günlük gazete olan Politika, tarihi önemi ve bölgedeki uzun süreli etkisi nedeniyle bu çalışma için seçilmiştir (İFJ, 2005, s. 129). Bu özellikler, hem Dnevni Avaz'ı hem de Politika'yı kendi ülkelerindeki medya perspektiflerini anlamak açısından ayrılmaz kılmaktadır.

2 "Gazze Şeridi'nden İsrail'e düzenlenen roket saldırısında bir kadın öldü, 16 kişi yaralandı" (07 Ekim 23), "İsrail ordusu, Hamas saldırılarının ardından 48 saatten fazla bir süre sonra Gazze yakınlarındaki toplulukların kontrolünü yeniden ele geçirdiğini söyledi" (09 Ekim 2023), "AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Josep Borrell, İsrail'in Hamas saldırılarına karşı kendini savunma hakkına sahip olduğunu, ancak bunu uluslararası hukuka uygun olarak yapması gerektiğini Salı günü söyledi" (11 Ekim 2023), "Gazze'den yapılan saldırılarda en az 1.300 İsrailli öldü ve 3.300 kişi yaralandı" (13 Ekim 2023), "Putin, İsrail'in Hamas tarafından 'benzeri görülmemiş bir saldırıya' maruz kaldığını, ancak acımasız yöntemlerle karşılık verdiğini söyledi" (14 Ekim 2023).

3 "Hamas'ın İsrail'e saldırısından bir yıl sonra: Saldırıları nedeniyle Gazze Şeridi'nde on binlerce sivil öldürüldü" (7 Ekim 2024); "Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin acil ateşkes çağrısı yapan kararını ihlal eden İsrail, Filistinli grup Hamas'ın 7 Ekim 2023'teki saldırısından bu yana Gazze Şeridi'ne yönelik acımasız saldırılarını sürdürdü" (9 Ekim 2024).

4 "İsrail ordusu, Gazze Şeridi'ndeki son gelişmelerin ardından 'savaş alarmı durumu' ilan etti ve ardından Gazze'ye saldırılar başlatıldı" (07 Ekim 2023), "İsrail ordusu, 'güçlerinin Gazze Şeridi boyunca saldırılara devam ettiğini' belirtti" (08 Ekim 2023), "İsrail ordusu, uçaklarının 'Hamas'ın yeteneklerini yok etmek için Gazze Şeridi boyunca saldırılar düzenlemeye devam ettiğini duyurdu" (09 Ekim 2023), "Dünya Sağlık Örgütü sözcüsü; hafta sonundan bu yana, Gazze Şeridi'ndeki sağlık tesislerine 13 saldırı rapor edildi ve buralarda depolanan tıbbi malzemeler çoktan tükendi" (10 Ekim 2023), "Abluka altındaki Gazze Şeridi'ne yönelik İsrail saldırılarında en az 950 Filistinli öldürüldü" (11 Ekim 2023), "Gazze İçişleri Bakanlığı, İsrail saldırıları nedeniyle evlerini terk etmek zorunda kalan Filistinlilerin İsrail savaş uçaklarının hedefi haline geldiğini belirtti" (13 Ekim 2023), "İsrail Gazze'ye büyük bir saldırı hazırlığında: BM sığınakları bile artık güvenli değil" (14 Ekim 2023).

5 "Gazze'ye yeni saldırı: En az 17 kişi öldürüldü. Al Jazeera muhabiri Moath al-Kahlout, kuzeydeki durumun 'kötüye gittiğini' söyledi ve gece boyunca süren saldırılarda tüm ailelerin öldürüldüğünü ekledi" (7 Ekim 2024), "Yerel sağlık yetkilileri, geçtiğimiz yıl İsrail saldırılarında çoğu kadın ve çocuk olmak üzere yaklaşık 42.000 Filistinlinin öldüğünü ve 97.100'den fazlasının yaralandığını açıkladı" (8 Ekim 2024), "Böylece İsrail saldırılarının başlangıcından bu yana öldürülen Filistinlilerin sayısı 42.065'e, yaralıların sayısı ise 97.886'ya yükseldi" (10 Ekim 2024), "Bakanlıktan yapılan açıklamada, devam eden saldırılarda yaklaşık 98.336 kişinin yaralandığı belirtildi" (12 Ekim 2024), "Görgü tanıkları, Cebaliye kenti ve mülteci kampındaki sokakların İsrail saldırılarında öldürülen Filistinlilerin cesetleriyle dolu olduğunu vurguluyor" (13 Ekim 2024), "BM Başkanı, Gazze Şeridi'nin kuzeyinde yoğunlaşan İsrail saldırılarını kınadı. Gazze'deki sahadan gelen raporların çok rahatsız edici olduğunu vurguladı" (14 Ekim 2024).

6 "Militer İslamist Filistin örgütüne liderlik eden İsmail Haniyeh, televizyonda yayınlanan bir konuşmasında bunu söyledi" (14 Ekim 2023).

7 "Gazze'deki Sağlık Bakanlığı, İsrail'in abluka altındaki Gazze Şeridi'nde 370 gündür sürdürdüğü soykırımda hayatını kaybedenlerin sayısına ilişkin bir rapor yayımladı" (10 Ekim 2024), "Açıklamada tüm dünyaya İsrail ordusu tarafından gerçekleştirilen katliamları kınama ve saldırıları durdurması için İsrail'e baskı yapma çağrısında bulunuldu" (10 Ekim 2024), "Geçen yılın 7 Ekim'inden bu yana 42.175 Filistinli Gazze'deki İsrail soykırımında öldürüldü. Bakanlık, İsrail güçlerinin son 24 saat içinde beş katliamda 49 kişiyi öldürdüğünü ve 219 kişiyi yaraladığını söyledi" (12 Ekim 2024).

8 "Bugün daha erken saatlerde, İsrail Savunma Bakanı Yoav Gallant, Gazze Şeridi'ne "tam bir abluka" uygulanması talimatı verdiğini duyurdu (Politika, 9 Ekim 2023). "İsrail ordusu sözcüsü Tümamiral Daniel Hagari, İsrail ordusu, "Güney İsrail ve Gazze Şeridi'nde 400'den fazla Filistinli teröristi öldürdüğünü" ve çatışmalar sırasında onlarcasını esir aldığını açıkladı (8 Ekim 2023)

9 "İsrail, Gazze'deki Hamas'a karşı Demir Kılıç Operasyonu başlattı" (Politika, 7 Ekim 2023),

"Gazze Şeridi'ne tam bir abluka emri verdim. Elektrik, yiyecek, yakıt olmayacak; her şey kapalı," diyen İsrail Savunma Bakanı Gallant, İsrail'in "insan kılığındaki hayvanlara karşı" savaştığını ve "ona göre hareket ettiğini" söyledi" (Politika, 9 Ekim 2023). "İsrail, Gazze'nin kuzeyini, Gazze şehri dahil olmak üzere tamamen boşaltma emri verdi, Birleşmiş Milletler verilerine göre, 1 Ekim'den bu yana bu bölgeye hiç yiyecek girmedi" (Politika, 13 Ekim 2024).

10 "Saraybosna Belediye Başkanı Benjamina Karić, Hamas'ın İsrail'e düzenlediği saldırı ve ardından başlayan savaş hakkında yaptığı yorumda, ortaya çıkan durum için yalnızca Hamas'ı suçlamanın ikiye bölünmüş olduğunu ve öncesinde ve sonrasında olanların da dikkate alınması gerektiğini ifade etti" (Politika, 11 Ekim 2023), "İsrail Savunma Kuvvetleri: "Cumartesi sabahı Hamas teröristleri tarlaların üzerinden saldırıya geçti. Bazıları yamaç paraşütleriyle indi. Teröristler evden eve giderek bebekleri, anneleri ve babaları yatak odalarında katletti. Hamas, bu suçun bedelini ödeyecek," açıklamasında bulundu" (Politika, 11 Ekim 2023).

Kaynakça

- Berelson, B. (1971). *Content Analysis in Communication Research*. New York: Hafner Publishing Company.
- Cohen, B. C. (1963). *The Press and Foreign Policy*. Princeton: Princeton University Press.
- Çarovac Özbay, A. (2024). *Basının Uluslararası Olaylara Yaklaşımı: Dayton Anlaşması Örneği Üzerinde Bir İnceleme* (1995). [Yayımlanmamış doktora tezi] Hacı Bayram Veli Üniversitesi Enstitüsü.
- Dearing, J. W., & Rogers, E. (1996). *Agenda-Setting*. Thousand Oaks: Sage.
- Foucault, M. (1981). Untying the Text: A Post-Structuralist Reader. R. Young içinde, *The Order of Discourse* (s. 48-78). London: Routledge & Kegan Paul.
- Ganić, S. (2014). Advisory opinion of the international court of justice in the “wall case” in the service of a possible solution of the Israeli-Palestinian conflict. *Biblid, Vol. LXV3-4*.
- İFJ, E. F. (2005). *Media Power in Europe: The Big Picture of Ownership*. Belgium: Aidan White, IFJ General Secretary.
- Jergović, B. (2004). *Odmjeravanje snaga, novine i politika u Hrvatskoj u prvom razdoblju tranzicije*. Zagreb: Sveučilišna knjižara.
- Karaköse, H. (2018). *Filistin ve Kudüs Meselesine Genel Bir Bakış (XIX. Yüzyılın Ortasından XX. Yüzyıl Ortalarına Kadar)* (Cilt Cilt 4). Kırşehir: Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED).
- Lesinger, G. (2016). *Komunikacija odnosa s javnošću – Utjecaj odnosa s medijima na postavljanje dnevnih medijskih agendi. Doctoral thesis*. Osijek: Josip Juraj Strossmayer University.
- Lesinger, G. (2018). *Odnosi s medijima i medijske agende*. Osijek: Filozofski fakultet Osijek, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera.
- Lippmann, W. (1922). *Public Opinion*. New York: Macmillan.
- McCombs, M. (2020). The language of journalism - The language of agenda setting effects. s. 11-18.
- McCombs, M., & Valenzuela, S. (2007, Temmuz 7). The Agenda-Setting Theory. *Cuadernos de Información*, s. 44-50.
- Rasmussen Pennington, D. (2016). Coding of non-text data. A. Quan Haase, & L. Sloan içinde, *The SAGE Handbook of Social Media Research Methods* (s. 513-529). London: SAGE Publications.
- Shoemaker, P. J., & Reese, S. D. (1996). *Mediating the message: Theories of influences on mass media content*. New York: White Plains, Longman.
- Šarić, S. (2021). The Denial of Genocide in Srebrenica in the Context of Strengthening Neo-fascism and Relativization of the Holocaust in Europe. *Bosnian Studies: Journal for Research of Bosnian Thought and Culture*, 66-83.
- Thompson, M. (1999). *Forging War: The Media in Serbia, Croatia, Bosnia and Hercegovina*. Luton: University of Luton Press.

United Nations. (2024, Aralık 9). *Soykırım Suunun nlenmesi ve Cezalandırılması Szleşmesi*. UN: <https://www.un.org/en/genocide-prevention/definition> adresinden alındı

UNRWA. (2024, Kasım 29). *UNRWA Durum Raporu 149*. <https://www.unrwa.org/resources/reports/unrwa-situation-report-146-situation-gaza-strip-and-west-bank-including-east-jerusalem> adresinden alındı

UNRWA. (2024, Aralık 3). *UNRWA Durum Raporu 192*. <https://www.icj-cij.org/case/192> adresinden alındı

Zgrabljıć Rotar, N. (2005). *Medijska pismenost i civilno društvo*. Sarajevo: Media Centar.

The Gaza Genocide in the Context of Agenda-Setting in the Serbian and Bosnian-Herzegovinian Press

Aida ÇAROVAC ÖZBAY (Dr.)

Gülcan IŞIK (Prof. Dr.)

Extended Abstract

In the literature, the influence of the media on public opinion is analysed in detail, especially in the context of war and genocide. By selecting, framing and presenting events, the media not only provides information but also determines how these events are interpreted. By prioritising certain issues, the media contribute to the formation of social memory and historical consciousness.

By presenting events within a certain framework, the media shape the perception of viewers and readers to a great extent. For example, highlighting victims can increase public empathy and solidarity, while presenting events in a different way can lead to hiding responsibility or legitimising violence. While news reports based on official sources, particularly military institutions, provide a quick and easy flow of information, this carries with it the risk of official discourses being accepted without critical evaluation. This can lead to alternative perspectives being ignored and dominant narratives being constantly repeated.

The media not only reflects individual events but also reveals social, political and cultural dynamics. The symbols, stereotypes and metaphors used in the news play a decisive role in the formation of social perception and can sometimes increase polarisation. For example, during the dissolution of the former Yugoslavia, the media was used as an effective tool to spread propaganda, legitimise certain policies and label certain groups as 'threats' or 'enemies'.

According to the United Nations definition, genocide includes the systematic killing of members of a particular group, inflicting serious physical or mental harm, imposing living conditions that lead to the total or partial destruction of the group, preventing births and forcibly transferring children to another group. The responsible attitude of the media in reporting tragic events such as genocide is of great importance in terms of raising awareness of national and international public opinion. However, the media's approach to such events is influenced by the historical, political and social context. For example, while the media in Bosnia-Herzegovina, which experienced the Srebrenica genocide, is more sensitive and critical of such events, the media in Serbia tends to deny the genocide or reinterpret historical events. This provides an important analytical framework for understanding how the media present and interpret genocide news.

While traditional media strive to produce news within editorial standards and ethical guidelines, digital and social media can offer different perspectives, but also increase the risk of disinformation and manipulation. While digitalisation has facilitated access to information, it has also brought with it the risk of misinformation and polarisation. The media's dependence on official sources can lead to a lack of critical thinking and repetition of dominant discourses. Therefore, it is of great importance to critically evaluate the information presented by the media, to include alternative perspectives and to access verified information from different sources.

In addition, the concept of media literacy is becoming increasingly important in today's media environment. The ability of citizens to question news sources, analyse the news frame and evaluate the effects of the language used plays a critical role in the healthy functioning of democratic societies. While media literacy enables individuals to become conscious media consumers, it emerges as an important tool in combating information pollution.

This study analyses the news about Israel's attacks on Gaza, which started on 7 October 2023 and continued until the date of the study. In the study, the news in the newspapers *Politika* published in Serbia and *Dnevni avaz* published in Bosnia-Herzegovina between 7-14 October 2023 and 7-14 October 2024 were examined in detail. These newspapers were selected due to their wide readership, importance and the media perspectives they represent. Based on agenda-setting theory, the study focuses on how the media frames events and influences public opinion. Only news texts were evaluated as the units of analysis, while photographs, video content and comments were excluded. This method aims to reveal how events are perceived and represented over time.

The media's power to shape public opinion and give meaning to events is an indisputable fact. However, it should not be forgotten that the media is not always an impartial and reliable source. Especially in sensitive issues such as war and genocide, the accuracy, integrity and reliability of the information provided by the media should be meticulously questioned. Critical media literacy and taking into account different points of view are indispensable for the healthy flow of information and the formation of an informed public opinion in democratic societies.

The media is not only a tool that conveys information, but also a powerful actor that shapes public perception, historical consciousness and political dynamics. Therefore, approaching media sources from a critical perspective and evaluating alternative narratives is of great importance for both academic research and daily life practices.

Keywords: International Media, Agenda Setting, War, Bosnia-Herzegovina, Serbia, Gaza, Genocide.

Bu makale **intihal tespit yazılımlarıyla** taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

This article has been scanned by **plagiarism detection softwares**. No plagiarism detected.

Bu çalışmada "**Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi**" kapsamında uyulması belirtilen kurallara uyulmuştur.

In this study, the rules stated in the "**Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive**" were followed.

Yazarların çalışmadaki **katkı oranları** eşittir.

The authors' **contribution rates** in the study are equal.

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile **çıkar çatışması** bulunmamaktadır.

There is no **conflict of interest** with any institution or person within the scope of the study.